

Hem İklimi Hem Adaleti Savunan Bir Hareket: İklim Adaleti Hareketi

TESEV Değerlendirme Notları, TESEV'in çalışma alanlarındaki konulara ilişkin farklı bakış açıları ve önerileri kamuoyuyla paylaşmayı hedeflemektedir.

Dr. Baran Alp Uncu
İstanbul Planlama Ajansı

Baran Alp Uncu 1997 yılında Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nü bitirdi. Yüksek lisans derecesini McGill Üniversitesi'nden sosyoloji alanında aldı. Doktora eğitimini London School of Economics (LSE) Sosyoloji Bölümü'nde tamamladı. 2007-2017 yılları arasında Marmara Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde çalıştı. Sonrasında akademik çalışmalarına bağımsız araştırmacı olarak devam etti ve çeşitli STK ve araştırma kuruluşlarının araştırma proje ve kampanyalarında yer aldı. Halen İstanbul Planlama Ajansı'nda araştırmacı olarak çalışan Uncu'nun akademik ilgi alanları arasında toplumsal hareketler, sivil toplum, küreselleşme, ekoloji ve iklim krizi siyaseti bulunmaktadır.

Bugün sanayileşme öncesi döneme göre ortalamada 1 derece civarında daha sıcak bir dünyada yaşıyoruz. İnsan nedenli bu sıcaklık artışını yüzyılın sonuna kadar 1,5 derece civarında tutamazsak halen yaşamakta olduğumuz deniz seviyelerinin yükselmesi, buzulların erimesi, aşırı hava olayları, sel ve su taşkınları, kuraklık, su varlığının azalması gibi çeşitli felaketler şiddet ve kapsamını artıracak ve dahası geri döndürülemez bir hal alacak.¹ Böylesine bir kriz karşısında, Bileşmiş Milletler çatısı altında yürütülen, yaklaşık 30 yıllık bir geçmişe sahip uluslararası iklim siyaseti ise çıkmaza girmiş durumda. İklim krizinin ortaya çıkışında tarihsel sorumluluğa sahip ülkeler sorumluluk almaktan ve iklim krizi ile mücadelenin yükünü çekmekten kaçınırken, iklim krizinden en çok ve en kötü etkilenen Küresel Güney ülkeleri karar alma süreçlerine yeterince katılmıyor, seslerini duyuramıyor. Uluslararası arenadaki müzakerelerden çıkan en somut mekanizma sıcaklık artışının toplam 2 derecede -tercihen 1,5 derecede- tutma hedefini ortaya koyan 2015 tarihli Paris Anlaşması. Ancak, bağlayıcılığı olmayan bu anlaşma çerçevesinde bulunan ülke taahhütleri şu anki halleriyle yerine getirilse bile yüzyıl sonunda sıcaklık artışının 2,7-3,7 derece arasında olacağı öngörülüyor.² Özetle, alınması gereken yol uzun ve zaman ise yok.

Çözüm sağlayabilecek alternatiflerin başında kararların ulus-devlet yönetimlerine bırakıldığı çok-tarafli iklim yönetimi modelinden çok-merkezli, -aktörlü ve -ölçekli bir yönetim sistemine geçmek geliyor. Söz konusu dönüşümün potansiyel taşıyıcılarının başında dezavantajlı grupların savunuculuğunu üstlenerek iklim krizinin aynı zamanda bir adalet meselesi olduğunu söyleyen, fosil yakıtlara dayalı büyüme ekonomisinin yerine geçecek farklı alternatifleri sunan, yerel-ulusal-bölgesel-küresel eş zamanlı olarak farklı ölçeklerde hareket eden ve katılımcı, müzakereci demokrasi pratik ve ilkelerini savunan İklim Adaleti Hareketi (İHA) geliyor. Bu yazı, iklim siyasetinin daha "çoğulcu", "renkli" ve "umut vadeden" yüzüne bakarak gezegenin yaşamakta olduğu en

büyük krizlerden birine alternatif sunarken, sosyal, ekonomik ve siyasi alanlarda köklü dönüşümlerin çağrısını yapan İklim Adaleti Hareketi'nin ortaya çıkış ve gelişim aşamalarını ele almaktadır.

İklim değişikliğine karşı NGO-merkezli mücadele

İklim hareketinin ortaya çıkışı, iklim krizi konusunda birbirlerinden kopuk bir şekilde kendi başlarına hareket eden çevre örgütlerinin 1989 yılında bir araya gelerek Climate Action Network (CAN) isimli küresel hareket ağını kurmasına dayanır. Küresel ve bölgesel sivil toplum örgütleri (NGOlar) arasında küresel düzeyde bilgi alışverişinin ve koordinasyonun düzenli olarak sağlanması ve ortak iklim stratejileri geliştirilmesi amaçlarıyla kurulan CAN, ağırlıklı olarak (yarı-) profesyonel, kendi kaynaklarına sahip ve kurumsallaşmış çevre örgütlerinden oluşmakta. Kuruluşundan itibaren hızla büyümeye başlayan CAN, bugün de en geniş ve kapsamlı iklim hareketi ağı özelliğini taşımaya devam etmekte.³

Uzun süre boyunca iklim mücadelesini “reformist” olarak tanımlanabilecek bir çizgiye bağlı kalarak yürüten CAN, iklim değişikliğini insanların başta fosil yakıt kullanımı olmak üzere çeşitli faaliyetlerinden kaynaklanan bir çevre sorunu olarak tarif etmekteydi. Krizin teknik ve bilimsel yönünü öne çıkaran CAN'ın bu dönemde önerdiği çözümlerin büyük bir kısmını fosil yakıt kullanımını kısıtlayan ya da aşamalı olarak ortadan kaldıran reform ve yasal düzenlemeler oluşturuyordu. Diğer bir deyişle, ekolojik modernleşme çerçevesine sadık kalan bir görüntü veren CAN, mevcut sistem içerisinde yapılacak bazı değişiklikler ve iyileştirmelerle iklim değişikliğinin engellenebileceğini savunmaktaydı. Buna bağlı olarak karbon piyasaları, karbon denkleştirme, REDD+ gibi bir dizi piyasa temelli uygulamalara ve gelişen teknolojinin sağladığı imkanlara dayanan çözümlere açık kapı bırakıyordu. Benimsenen temel stratejisi ise, lobicilik, kamuoyunu bilgilendirme, sembolik eylemler, bilimsel raporlar yayınlama gibi faaliyetler yoluyla her yıl düzenlenen BM İklim Değişikliği Taraflar Konferansları'nda (COP) etki yaratarak, uluslararası düzeyde “bağlayıcı” ve “iddialı” bir anlaşmanın imzalanmasını sağlamaya çalışmak oldu.⁴

İklim adaleti çerçevesinin yarattığı dönüşüm

Öte yandan, CAN'ın bu dönem ki tavır ve eylemlerini “ılımlı” ve “etkisiz” bulan, Küresel Güney'in sorunlarına yeterince eğilmediğini iddia edenlerin sayısı artmaktaydı.⁵ Bu eleştirileri dile getiren hem Küresel Kuzey hem de Küresel Güney'den farklı grup ve örgütler 2000'li yılların başından itibaren bir araya gelerek iklim krizini yoksulluk, yerli hakları, gıda, toplumsal cinsiyet gibi çeşitli meselelere bağlayarak ele alan bir yaklaşımı geliştirme çabasına giriştiler.⁶ İklim adaleti çerçevesi etrafında birleşen 30 civarında grup ve örgüt 2007 yılında aralarındaki ilişkileri sürekli hale getirecek Climate Justice Now! (CJN!) isimli alternatif iklim hareketi ağını kurdu. Kuruluşundan itibaren oldukça çoğulcu bir yapıya sahip CJN!'nin içinde hem Küresel Kuzey hem de Küresel Güney'den farklı aktörler bulunmakta. İklim adaleti hareketi ağı, farklı ekoloji grup ve örgütlerinin yanı sıra çiftçi ve köylü, yerli halkları, çevre adaleti gibi birçok mesele üzerine mobilize olmuş yerel hareket gruplarını, kapitalist

Öte yandan, CAN'ın tavrını ve eylemlerini “ılımlı” ve “etkisiz” bulan, Küresel Güney'in sorunlarına yeterince eğilmediğini iddia edenlerin sayısı artmaktaydı. Bu eleştirileri dile getiren hem Küresel Kuzey hem de Küresel Güney'den farklı grup ve örgütler 2000'li yılların başından itibaren bir araya gelerek iklim krizini yoksulluk, yerli hakları, gıda, toplumsal cinsiyet gibi çeşitli meselelere bağlayarak ele alan bir yaklaşımı geliştirme çabasına giriştiler.

CJN!, iklim krizini teknik bir mesele olmanın ötesinde, iklim adaleti çerçevesine uygun olarak sosyal, ekonomik ve siyasi neden ve sonuçları olan çok yönlü bir sorun olarak ele almaktaydı. “iklim adaleti” kavramı, iklim krizinin tarihsel olarak ekonomik büyüme, sanayileşme, kapitalizm ve kolonyalizmin birleşimiyle ortaya çıktığını ve buna bağlı olarak krizin köklerinde birçok eşitsizlik ve adaletsizliğin bulunduğu söylemekte.

küreselleşmeye karşı çıkan Küresel Adalet Hareketi gruplarını ve “Adil Geçiş” programı altında karbonsuz ekonomiye işçi haklarını savunarak geçilmesi gerektiğini söyleyen ITUC gibi işçi sendikaları federasyonlarını bir araya getirerek büyütü.⁷

CJN!, iklim krizini teknik bir mesele olmanın ötesinde, iklim adaleti çerçevesine uygun olarak sosyal, ekonomik ve siyasi neden ve sonuçları olan çok yönlü bir sorun olarak ele almaktaydı. “iklim adaleti” kavramı, iklim krizinin tarihsel olarak ekonomik büyüme, sanayileşme, kapitalizm ve kolonyalizmin birleşimiyle ortaya çıktığını ve buna bağlı olarak krizin köklerinde birçok eşitsizlik ve adaletsizliğin bulunduğunu söylemekte. İklim krizinin etkileri de eşit bir şekilde dağılmamakta, yaşanan felaketlerin yıkıcı etkilerine dezavantajlı ve kırılgan toplumlar/topluluklar tarafından

daha yoğun ve şiddetli bir şekilde maruz kalmakta.

Sanayileşme sürecinin başından itibaren atmosfere toplamda en fazla oranda karbon salmış Kuzey ülkelerinin “tarihsel sorumluluklarına” dikkat çekilmekte. Güneydeki toplumların -üst sınıflar ve elitler bir kenarda tutulduğunda- iklim krizinin ortaya çıkışına katkısının neredeyse hiç bulunmadığı hatırlatılırken, bu toplumların iklim krizinin etkilerini en kötü ve ağır biçimde yaşadıklarına vurgu yapılmakta. Ekonomik büyüme ve aşırı tüketim kültürü eleştirilirken, mevcut iklim yönetim modeli anti-demokratik ve dışlayıcı olmakla eleştirilmekte. Siyasi karar alıcıların çare olarak üzerinde en fazla durdukları piyasa ve teknoloji temelli iklim eylem ve uygulamaları da “yanlış çözümler” olarak nitelenmekte.

CJN! ve diğer iklim adaleti savunucularına göre çözüm hakim ekonomik, siyasi ve sosyal sistemde yapılacak birçok köklü değişiklikten geçiyor. Savunulan önerilerin bir kısmı şöyle sıralanıyor: Kuzey’den Güney’e finansal kaynakların transferi ile iklim borcunun ödenmesi; özellikle Kuzey ülkelerinin geneli ve Güney’deki elitler tarafından gerçekleştirilen aşırı ve gereksiz tüketimin önüne geçilmesi; yerli halklarını merkeze alan hak temelli doğal alan koruma politikalarının uygulamaya konulması; yenilenebilir enerjiye geçişin merkezi olmayan, adil ve enerji demokrasini sağlayacak biçimde gerçekleştirilmesi; küçük üreticilerin merkezinde olduğu sürdürülebilir tarım ve gıda egemenliğinin sağlanması, vs. Ayrıca, iklim krizi ile mücadele sırasında yoksulluk ve diğer adaletsizliklerin giderilmesini sağlamak için müştereklerin kolektif yönetimi, kontrollü küçülme (degrowth) gibi bir dizi alternatif sosyal ve ekonomik model de savunulmakta.⁸

İklim adaleti çerçevesini savunan grup ve örgütlerin kendilerini ilk kez güçlü bir biçimde gösterdikleri yer 2009 yılında Kopenhag’da düzenlenen COP 15 Zirvesi oldu. Kritik bir önem atfedilen bu zirve sırasında CJN! ve Avrupalı ekoloji örgütlerinin oluşturduğu bir başka iklim adaleti hareket ağı olan Climate Justice Action (CJA) Kopenhag sokaklarında farklı eylemleriyle yerlerini alırken, CAN de resmi müzakerelere etki etmek üzere “içeride” çaba göstermekteydi. Birbirleriyle bağlantı ve ilişkileri yok denecek kadar az olan iki kanattan oluşan iklim hareketinin tüm girişimlerine rağmen COP 15’ten çıkması ümit edilen yeni bir iklim anlaşması imzalanmadı.⁹

Kopenhag'da yaşanan hayal kırıklığının hemen sonrasında iklim hareketi dönüşüm yaşamaya başladı. Hareketin iklim adaleti kanadı çeşitli eylemler ve buluşmalarla ağlarını genişletmeye ve derinleştirmeye devam ettiler. 2010 yılında Bolivya'nın Cochabamba kentinde düzenlenen yaklaşık 30 bin kişinin katıldığı Dünya Halklarının İklim Değişikliği ve Doğa Ana Hakları Konferansı anti-kolonyalizmden yerli haklarına kadar birçok mesele üzerinde müzakere ederek, iklim adaleti çerçevesini farklı boyutlarda ele aldılar.¹⁰ CAN ise Güney Kapasite Geliştirme Programı gibi girişimlerle Küresel Güney'in yaşadığı adaletsizliklere daha çok değinmeye başlarken, iklim adaleti çerçevesini giderek artan düzeyde sahipleniyordu.¹¹ 2015 yılında Paris Anlaşması'nın imzalandığı COP 21'de iklim hareketini oluşturan iki kanat arasında artık daha sıkı bağlar oluşmuştu. İklim adaleti artık tüm hareketi kapsayan ana çerçeve haline gelmekteydi.

COP 21 sonrasında ise, iklim adaleti hareketi farklı bir strateji izlemeye başladı. Artık sadece COP Zirveleri'ne odaklanmanın yetersiz olduğunu düşünen aktivistler yerel ve ulusal ölçekte kampanya ve eylemlerinin sürekliliğini sağlayarak örgütlenmeye ağırlık verdi. A.B.D.'de Keystone XL ve Dakota Access Pipeline (DAPL) boru hatlarına karşı yürütülen mücadele, 2016 yılında dünyanın farklı yerlerinde eşzamanlı eylemleri içeren Fosil Yakıtlardan Kurtul Kampanyası, Almanya'da Ende Gallende kömür madeninin işgali gibi birçok iklim adaleti eylem ve kampanyaları düzenlendi. Bu örnekler ilk bakışta yerel düzeyde gerçekleşen eylemlilikler gibi gözükse de aralarında CAN üyesi örgütlerin de olduğu ulus-ötesi iklim adaleti dayanışma ağının desteği ile gerçekleşti.

Yeni nesil iklim hareketi grupları

2010'lu yılların sonunda dünya Extinction Rebellion (XR), Sunrise Movement, #FridaysForFuture (FFF) gibi hızlı bir şekilde görünürlük kazanan ve yayılan yeni nesil iklim hareketi grupları ile tanıştı. İklim hareketine yeni bir ivme kazandıran bu gruplar, katılımcılarının profilleri, eylem biçimleri ve kurdukları anlam çerçeveleri bakımından önceki iklim hareketi grup ve örgütlerine göre farklı özellikler barındırmakta.

İlk olarak, bu gruplarda yer alan aktivistlerin büyük çoğunluğunu daha önce herhangi bir toplumsal hareketin içerisinde yer almamış, ağırlıklı olarak lise ve üniversite öğrencisi gençler oluşturuyor.¹² Resmi olarak siyasi katılım hakkına henüz sahip olmayan çocuk ve gençler, iklim krizi konusunda söz söylemek ve politikalara etki etmek üzere mobilize olmakta. Genç iklim aktivistleri geleceklerinin bir önceki nesil tarafından tehlikeye atıldığını ifade ederek "nesiller-arası adalet" fikrini ön plana çıkartıyorlar. Başka bir deyişle, iklim krizinden zarar göreceği söylenen gelecek nesiller belirsiz olarak tarif edilen birer nesne olmaktan çıkarak, yaşam haklarının peşine düşen

İlk olarak, bu gruplarda yer alan aktivistlerin büyük çoğunluğunu daha önce herhangi bir toplumsal hareketin içerisinde yer almamış, ağırlıklı olarak lise ve üniversite öğrencisi gençler oluşturuyor. Resmi olarak siyasi katılım hakkına henüz sahip olmayan çocuk ve gençler, iklim krizi konusunda söz söylemek ve politikalara etki etmek üzere mobilize olmakta.

özneler olarak sahne almakta.¹³

Yeni nesil iklim gruplar, söylem ve taleplerinde iklim adaletine atıfta bulunsalar da,. CJN! ve diğer iklim adaleti savunucusu gruplardan farklı olarak, iklim krizinin sosyal, ekonomik ve siyasal neden ve sonuçları üzerinde detaylı bir şekilde durmuyorlar. Genel bir iklim adaleti çağrısı yaparken alternatif çözüm önerilerinden pek bahsetmiyorlar. İklim krizi, FFF ve XR tarafından “ahlaki” bir mesele olarak tarif edilmekte. Buna göre, iklim krizi mücadelesinde tüm siyasi hareket, kimlik ve ideolojilerin farklılıkları bir kenara konulmalı. Diğer bir deyişle, bu hareketler mevcut siyasi pozisyon ve ayrımların ötesine geçerek “siyaset-ötesi” bir mobilizasyonun imkanlarını aramaktalar.

Yeni nesil iklim hareketi gruplarının bir diğer ayırt edici özelliği ağırlıklı olarak ulusal ölçekte hareket etmeleri. Bu gruplar taleplerini ulusal/yerel düzeylerdeki karar alıcılara yönelterek hükümetlerden iklim krizine dair politikaların bir an önce yürürlüğe konulmasını talep etmekte. Örneğin, XR hükümetlere yönelttikleri taleplerini “iklim acil durumu ilan edilmesi”, “acil olarak eyleme geçilmesi” ve “siyaset-ötesi davranılması” maddelerinden oluşan sade bir liste ile açıklıyor.¹⁴

Bunların yanı sıra, yeni nesil gruplar ortak olarak yenilikçi unsurlarla desteklenmiş sivil itaatsizlik eylemlerinden oluşan eylem repertuarlarına sahip. Örneğin, Britanyalı Gail Bradbrook ve Roger Hallam’ın XR’i kurma amaçlarının başında Mahatma Gandhi ve Martin Luther King’in sivil itaatsizlik öğretilerini kullanarak iklim değişikliği konusunda toplumlarda nüfusun en az yüzde 3.5’luk bir kesimini harekete geçirerek “kritik çoğunluğa” ulaşmak ve hareketi etki yaratacak bir kitleselliğe ulaştırmak geliyor. Bunu sağlamak için birçok sivil itaatsizlik eylem biçimini yeni unsurlarla geliştirip, uygulamaktalar. Örneğin, XR aktivistleri 2010’ların ilk yarısında gerçekleşen Occupy hareketlerinden ödünç aldıkları kamusal alan işgali yöntemini sıklıkla kullanmakta.¹⁵ Bu işgallerde, teatral unsurları katarak uyguladıkları “ölüm eylemleri” (dead-ins) ile “6. Kitlesel Yok Oluş” riskine gönderme yapmaktalar.¹⁶

Yine ağırlıklı olarak gençlerden oluşan Sunrise Hareketi ise kullandıkları anlam çerçeveleri ve eylem biçimleri bakımından diğerlerine göre bazı farklılıklar taşımakta. İlk olarak, fosil yakıt şirketlerinden herhangi bir mali destek almayan, iklim krizine karşı mücadele edeceğinin sözünü veren ve yenilenebilir enerjinin savunuculuğunu yapan adayları seçimlerde desteklemek ve bu adayların seçim kampanyalarını yürütmek gibi yöntemleri de kullanarak kurumsal siyasete doğrudan etki etme amacı güdüyorlar.¹⁷ Bunun yanı sıra Senato’da iklim krizi ile ilgili mekanizmaların oluşturulması için oturma eylemleri, ilgili mercilerle müzakereler yürütmek gibi eylemleri de sergiliyorlar. Sunrise Hareketi’nin bir başka farkı da iklim krizinin çözümüne dair somut çözümleri üretip, sunmaları. Grup, özellikle A.B.D.’nin ve sonrasında Avrupa’nın siyasal gündemine giren istihdam alanlarının açılması, eğitim, sağlık ve diğer temel ihtiyaç alanlarında kamu harcamalarının artırılması ve yerli halkları, siyahlar, göçmenler gibi farklı dezavantajlı grupların haklarını korumayı hedefleyen Yeşil Yeni Düzen programının da en önemli savunucularından.¹⁸

Oldukça ses getiren yeni nesil iklim gruplarına yönelik bazı eleştiriler de yok değil. Katılımcılarının ağırlıklı olarak beyaz, orta sınıf, Kuzeyli gençlerden oluşması, iklim krizinin acil çözümünü talep ederken alternatifleri yeterince ortaya koymamaları, kullandıkları “bilimsel” çerçevenin işin siyasi yanınının zayıflatması bu eleştirilerin birkaçını oluşturuyor.¹⁹ Başlarda kendilerini “eski” iklim hareketi gruplarından farklı bir yerde konumlandırırsalar da, ortaya çıkışlarından kısa bir süre sonra geniş iklim hareketi ağı içerisinde yer alan örgüt ve gruplarla bir arada hareket etmeye başladıklarını da eklemek gerekir.

Sonuç yerine

İklim hareketi birbirini etkileyen ve dönüştüren yeni aktör ve anlam çerçevelerinin katılımıyla kapsamını ve etkisini her geçen gün artırarak büyüyor. Hareketin artan etkisini, aralarında İskoçya, İrlanda, Fransa, Birleşik Krallık ve Kanada'nın da bulunduğu 30 ülkeden toplam 1768 ulusal ve yerel hükümetin/parlamentonun XR'ın başını çektiği çağrılara uyarak "iklim acil durumu" ilan etmesinde görmek mümkün. Diğer yandan, iklim krizi, her ne kadar söylemde ve kısıtlı düzeyde kalsa da, resmi müzakerelerin gündeminde yer etmiş durumda. Tüm bu kazanımlarda, bugüne kadar çoğunlukla siyaset yapıcılarla karşı karşıya gelen iklim hareketinin kurumsal siyasetin üzerinde kurduğu baskıların payı büyük.

Öte yandan, toplumsal hareketler literatürünün bize gösterdiği üzere, yerel ve ulusal hükümetler hareketlerin karşıtı olduğu kadar müttefiklerine de dönüşebilmekte. Önerdikleri yeni yaklaşımlar ve alternatif çözüm önerileriyle iklim adaleti hareketi iklim siyasetinin girdiği açmazdan çıkmasını sağlayabilecek alternatif bir yönetim sisteminin en önemli aktörlerinden biri olmaya aday. Bu da iklim krizini her yönüyle durdurabilmek için iklim adaleti hareketinin karar alma mekanizmalarına dahil edilmesini kaçınılmaz kılıyor. Zira, genel olarak toplumdaki talep ve ihtiyaçların anında ve sürekli bir şekilde dile getiren toplumsal hareketlerin dinlenilmesi, kurumsal siyasetin tabandan kopuk bir şekilde işlemesinin önüne geçecektir. Dezavantajlı grupların savunuculuğunu yapan iklim adaleti hareketi ile kurulacak düzenli ve sık ilişkiler, siyaset yapıcılarının toplumdaki sorun, ihtiyaç ve beklentilerin doğru ve kesin bir şekilde belirleyebilmesine imkan tanıyacaktır. Böylelikle, gerçek ihtiyaçlara göre oluşturulmuş iklim politikalarının daha çok sahiplenilmesinin ve buna bağlı olarak etkin kılınmasının önü açılacaktır. Bunun yanı sıra, yoksulluktan, dışlanmaya kadar birçok adaletsizlik kaynağının da iklim krizi ile eş zamanlı olarak ortadan kaldırılabilecek politikaların oluşturulmasının da olanağı yakalanabilecektir.

İklim mücadelesinde gittikçe önem kazanan kentlerde de, yerel yönetimlerin kent konseyleri, mahalle meclisleri gibi mekanizmaları kullanarak ve katılımcı bütçe gibi uygulamaları yürürlüğe koyarak, iklim adaleti hareketini ve savunuculuğunu yaptıkları toplulukları yerel iklim politikalarına ortak etmeleri mümkün ve gerekli. Kentlerin iklim politikalarının yol haritası niteliğinde olan iklim eylem planlarının iklim adaleti çerçevesine oturarak hazırlanması ile tabandan yukarı doğru gelişen bir iklim mücadelesinin örülmesi yolunda önemli bir eşik atlanmış olacak. Bu aşağıdan yukarı doğru ve yerelleri birleştirerek işleyen katılımcı ve müzakereci demokrasi modelinin deneyimlenmesi anlamına da gelecektir. Ki bu da bize temsili demokrasinin bugünkü krizini aşılabilmeyi olası kılacak bir adım sunmakta.

Notlar

- 1 IPCC, 2018. Global warming of 1.5°C. An IPCC Special Report. [<https://www.ipcc.ch/sr15/>]
- 2 <https://www.wri.org/blog/2017/11/4-reasons-countries-enhance-their-ndcs-2020#:~:text=The%20current%20NDCs%2C%20by%20contrast,compatible%20with%20the%20Paris%20goals.>
- 3 Bugüne geldiğinde CAN'ın çatısı altında 120'den fazla ülkeden 1100 civarında NGO üye olarak bulunmaktadır. Daha çok bilgi için: <http://www.climatenetwork.org/about/members>
- 4 Garrelts, H. 2014. "Organization Profile - Climate Action Network International" içinde M. Dietz and H. Garrelts (der.) *Routledge Handbook of the Climate Change Movement*, Londra, New York: Routledge, 237-239.
- 5 Hadden, J. 2015. *Networks in Contention: The Divisive Politics of Climate Change*. New York: Cambridge University Press.
- 6 Hadden, J. 2015. *Networks in Contention: The Divisive Politics of Climate Change*. New York: Cambridge University Press.
- 7 Dietz, M. 2014. "Organization profile - Climate Justice Now!", içinde M. Dietz and H. Garrelts (der.) *Routledge Handbook of the Climate Change Movement*, Londra, New York: Routledge, 240-242.
- 8 Climate Justice Now! , 2007. *What's Missing From the Climate Talks? Justice! Press Release*. https://www.foei.org/press_releases/archive-by-subject/climate-justice-energy-press/whats-missing-from-the-climate-talks-justice;
Climate Justice Now! , 2008. *Climate Justice Now! Principles*. <https://climatejusticenow.org/principles/>;
Della Porta, D. and L. Parks, 2014. "Framing processes in the climate movement: from climate change to climate justice", içinde M. Dietz and H. Garrelts (der.) *Routledge Handbook of the Climate Change Movement*, Londra, New York: Routledge, 237-239.
- 9 Hadden, J. 2015. *Networks in Contention: The Divisive Politics of Climate Change*. New York: Cambridge University Press.
- 10 Tokar, B. 2018. "On Social Ecology and the Movement for Climate Justice", içinde S. G. Jacobsen (der.) *Climate Justice and the Economy: Social Mobilization, Knowledge and the Political*, New York: Routledge, pp.168-187.
- 11 Cassegard, C. ve H. Thörn, 2017. "Climate Justice, Equity and Movement Mobilization" içinde C. Cassegard, L. Soneryd, H. Thörn ve A. Wettergren (der.) *Climate Action in a Globalizing World: Comparative Perspectives on the Environmental Movements in the Global North*, New York: Routledge, 33-56.

12 15 Mart 2019 tarihinde eşzamanlı olarak gerçekleşen okul grevi eylemleri üzerine yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre, eylemlerin gerçekleştiği 13 Avrupa kentindeki FFF eylemcilerinin ortalamada %45'i 14-19 yaş aralığındaki gençlerden oluşuyor: Wahlström, Mattias, Piotr Kocyba, Michiel De Vydt and Joost de Moor (Eds.) (2019). *Protest for a future: Composition, mobilization and motives of the participants in Fridays For Future climate protests on 15 March, 2019 in 13 European cities*. https://protestinstitut.eu/wp-content/uploads/2019/07/20190709_Protest-for-a-future_GCS-Descriptive-Report.pdf

13 FFF'in kurucusu olan ve son dönemlerde iklim hareketinin en bilinen yüzlerinden biri haline gelen Greta Thunberg, 2019 yılında Birleşmiş Milletler'de yaptığı bir konuşmada "çocukluğunu" ve "rüyalarını" çalmakla suçladığı dünya liderlerini "gelecek nesiller olarak gözümüz üzerinde" sözleriyle uyarıyordu(<https://fridaysforfuture.org/what-we-do/activist-speeches/>).

14 Extinction Rebellion, 2019. *This Is Not A Drill: An Extinction Rebellion Handbook*. Penguin Books.

15 Örnek olarak, XR aktivistlerinin 2018 yılının Kasım ayında Londra'daki Thames Nehri üzerindeki köprüleri kapatmaları ve 2019 yılının Nisan ayında yine Londra'nın belli başlı meydan ve caddelerini işgal etmeleri verilebilir: <https://www.theguardian.com/environment/2018/nov/17/thousands-gather-to-block-london-bridges-in-climate-rebellion>; <https://www.theguardian.com/environment/2019/apr/20/battle-of-waterloo-bridge-a-week-of-extinction-rebellion-protests>

16 Kinniburgh, C., 2020. "Can Extinction Rebellion Survive?", *Dissent*, Winter, [<https://www.dissentmagazine.org/article/can-extinction-rebellion-survive>]

17 Sunrise Hareketi'nin 2018 yılı ara seçimlerinde desteklediği adaylardan aralarında son dönemlerde Demokratik Parti'nin sol kanadında yer alan Alexandria Ocasio-Cortez'in de bulunduğu toplam 5 kişi A.B.D. Temsilciler Meclisi'ne seçildi.

18 <https://www.sunrisemovement.org/gnd-strategy>

19 Evensen, D., 2019. "The rhetorical limitations of #FridaysForFuture movement", *Nature and Climate Change*, 9:428-429.

Walker, C., 2020. "Uneven Solidarity: The School Strikes For Climate Global and Intergenerational Perspective", *Sustainable Earth*, 3(5).

Atıf Önerisi:

Uncu, Baran Alp. 2020. "Hem İklimi Hem Adaleti Savunan Bir Hareket: İklim Adaleti Hareketi"
TESEV Değerlendirme Notları 2020/10.

<https://www.tesev.org.tr/tr/research/iklim-adaleti-savunan-bir-hareket>

Copyright © Eylül 2020

Tüm hakları saklıdır. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı'nın (TESEV) izni olmadan bu yayının hiçbir kısmı elektronik ya da mekanik yollarla (fotokopi, kayıtların ya da bilgilerin arşivlenmesi, vs.) çoğaltılamaz.

Bu yayında belirtilen görüşlerin tümü yazarlara aittir ve TESEV'in kurumsal görüşleri ile kısmen ya da tamamen örtüşmeyebilir.

TESEV, bu projeye katkılarında ötürü Friedrich Ebert Stiftung'a teşekkür eder.